

SÉNAT DE BELGIQUE

BELGISCHE SENAAAT

SESSION DE 1946-1947.

ZITTING 1946-1947.

SÉANCE DU 14 MAI 1947.

VERGADERING VAN 14 MEI 1947.

Rapport de la Commission de l'Instruction publique chargée d'examiner le projet de loi modifiant les lois organiques de l'enseignement supérieur et de l'enseignement moyen.

Verslag uit naam van de Commissie van Openbaar onderwijs belast met het onderzoek van het wetsontwerp houdende wijziging van de wetten tot regeling van het hoger en van het middelbaar onderwijs.

(Voir les nos 6 et 85 (session de 1946-1947) du Sénat.)

(Zie n^{rs} 6 en 85 (zitting 1946-1947) van de Senaat.)

Présents : MM. LIBOIS, président; BOÛWERAERTS, CRAEYBECKX, CROMMEN, DE BRUYNE (Edg.), DE SMET (P.), HANQUET, JESPERS, LEYSEN, MATAGNE, MAZEREEL, MICHOT, MISSIAEN, RENARD, VAN IN, VAN KERCKHOVEN et BERTRANG, rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Le projet de loi modifiant les lois organiques de l'Enseignement supérieur et de l'Enseignement moyen que, d'ordre de Mgr. le Prince Régent, M. le Ministre de l'Instruction Publique soumet aux délibérations du Parlement, comprend des modifications importantes, dont les trois premières s'avèrent depuis longtemps nécessaires.

Het ontwerp van wet houdende wijziging van de wetten tot regeling van het hoger en van het middelbaar onderwijs dat de Minister van Openbaar Onderwijs, in opdracht van Mgr. de Prins Regent, aan de beraadslagingen van het Parlement voorlegt, behelst belangrijke wijzigingen waarvan de eerste drie sinds lang noodzakelijk blijken.

I.

I.

Equivalences accordées aux porteurs de certificats ou diplômes délivrés en Belgique ou à l'étranger.

Gelijkwaardigheid toegestaan aan de houders van getuigschriften of diploma's afgeleverd in België of in het buitenland.

Il est d'abord question des équivalences à accorder aux porteurs de certificats ou de diplômes délivrés en Belgique et à l'étranger.

Eerst is er spraak van de gelijkwaardigheid die dient toegestaan aan de houders van getuigschriften of van diploma's afgeleverd in België en in het buitenland.

Il arrive fréquemment que des jeunes gens, par exemple des régents, voulant aborder des études universitaires, ne possèdent pas le certificat de fin d'études moyennes exigé pour leur donner accès aux études supérieures, auxquelles ils voudraient se consacrer, mais, suivant les titres de capacité en leur possession, ont déjà reçu sur une partie des matières prévues un enseignement équivalent à celui qui est donné au cours d'un cycle complet d'humanités.

Il semble normal que l'on tienne compte du fait qu'ils ont donné toute satisfaction quant à ces branches du programme et qu'on les exempte de l'examen sur ces matières.

Dans cet ordre d'idées, il paraît nécessaire d'attirer l'attention du Gouvernement sur la situation de certains élèves, qui ne sont pas en règle au point de vue de la seconde langue obligatoire, n'ont, de ce fait, pas droit au certificat de fin d'études moyennes et doivent passer devant le jury d'homologation un examen sur tout le programme des humanités.

Cela est assurément excessif. Puisque l'on propose une exemption pour les porteurs de certificats ou de diplômes, qui ont déjà satisfait quant à certaines branches, il serait logique de faire bénéficier d'une semblable exemption des jeunes gens qui, en changeant d'établissement au cours de leurs études moyennes, ont été amenés à suivre l'allemand au lieu du néerlandais ou inversement. Cette mesure se justifie d'autant plus qu'on accorde, *sans examen*, le certificat de fin d'études moyennes aux jeunes gens, qui ont changé de deuxième langue en passant d'une région linguistique à l'autre. Par ailleurs, un arrêté du Régent, en date du 8 août 1946, stipule que le porteur d'un certificat homologué d'études moyennes,

Het gebeurt vaak dat jongelieden, bv. regenten, die willen hoogeschoolstudies aanvangen, niet het getuigschrift van voleindigde middelbare studiën bezitten dat vereist is om hun toegang te verlenen tot de hogere studiën waaraan zij zich wenschen te wijden, doch, volgens de bekwaamheidstitels die zij hebben, reeds over een gedeelte van de voorziene vakken een onderricht gekregen hebben dat gelijkwaardig is aan datgene dat gegeven wordt in de loop van een volledige humanioracyclus.

Het schijnt normaal dat men rekening houdt met het feit dat zij volledig voldoening gegeven hebben betreffende die takken van het programma en dat men hen vrijstelt van het examen over die vakken.

In die gedachtengang schijnt het noodzakelijk de aandacht van de Regering te vestigen op de toestand van zekere leerlingen, die niet in regel zijn wat betreft de tweede verplichte taal, daardoor geen recht hebben op het getuigschrift van voleindigde middelbare studiën en voor een homologatiecommissie een examen moeten afleggen over het ganse programma der humaniora.

Dit is beslist overdreven. Vermits men een vrijstelling voorstelt voor de houders van getuigschriften en diploma's, die reeds voldaan hebben voor zekere takken, zou het logisch zijn een dergelijke vrijstelling te verlenen aan de jongelieden die, door van inrichting te veranderen in de loop van hun middelbare studiën, er toe gebracht werden het Duits te volgen in plaats van het Nederlands, of omgekeerd. Die maatregel is des te meer verantwoord daar men, *zonder examen*, het getuigschrift van voleindigde middelbare studiën toekent aan de jongelieden die van tweede taal veranderd hebben door van de ene taalstreek naar de andere over te gaan. Overigens bepaalt een besluit van de Regent, dd. 8 Augustus 1946, dat de houder

qui voudrait entreprendre des études supérieures pour lesquelles serait requise la connaissance d'une matière non renseignée sur son certificat, ne sera astreint, en vue de son accessibilité aux études envisagées, qu'à une épreuve complémentaire sur la branche non suivie au cours de ses humanités.

Avec autant de pertinence, devrait-on accorder pareil avantage aux jeunes gens, qui auraient assurément obtenu sans la moindre hésitation leur certificat de fin d'études moyennes, si, pour une cause indépendante de leur volonté, ils n'avaient changé de seconde langue au cours de leurs humanités. Sur la foi d'un certificat de fin d'études pour toutes les branches suivies régulièrement, il conviendrait de ne plus soumettre l'élève qu'à une épreuve complémentaire sur la branche, pour laquelle il n'est pas en règle.

Tous les membres de la Commission se sont ralliés à cette manière de voir.

II.

Expériences pédagogiques et homologation des certificats d'études secondaires.

On se plaint, de divers côtés, de l'insuffisance de préparation de nos jeunes gens, à certaines études supérieures.

Pour remédier à la situation et donner satisfaction aux professeurs de l'enseignement supérieur, le Gouvernement a imaginé d'organiser dans son enseignement moyen du degré supérieur certaines expériences pédagogiques, dûment contrôlées, s'étendant sur une période de six années, c'est-à-dire sur un cycle complet d'études moyennes.

On envisage notamment de créer, à côté des sections existantes, une sec-

van een gehomologeerd getuigschrift van middelbare studiën, die zou wenssen hogere studiën aan te vatten waarvoor de kennis zou vereist zijn van een vak dat op zijn getuigschrift niet vermeld is, om toegang te krijgen tot de beoogde studiën slechts een aanvullende proef zal moeten afleggen over de tak die hij in de loop van zijn humaniorastudiën niet gevolgd heeft.

Met evenveel gepastheid zou men dergelijk voordeel moeten toestaan aan de jongelieden die voorzeker, zonder de minste aarzeling, hun getuigschrift van voleindigde middelbare studiën zouden bekomen hebben, indien zij, wegens een oorzaak onafhankelijk van hun wil, niet van tweede taal hadden veranderd in de loop van hun humaniora. Op overlegging van een getuigschrift van voleindigde studiën voor al de regelmatig gevolgde takken, zou het passen de leerling nog slechts te verplichten tot een aanvullende proef voor de tak waarvoor hij niet in regel is.

Al de leden van de Commissie zijn die zienswijze bijgetreden.

II.

Paedagogische proefnemingen en homologatie van de getuigschriften van middelbare studiën.

Men klaagt van verschillende zijden over de ontoereikende voorbereiding van onze jongelieden tot de hogere studiën.

Om die toestand te verhelpen en voldoening te geven aan de professoren van het hoger onderwijs, heeft de Regering bedacht in haar middelbaar onderwijs van de hogere graad zekere paedagogische proefnemingen in te richten, die behoorlijk gecontroleerd zouden worden en zich zouden uitstrekken over een tijdperk van zes jaar, d.w.z. over een volledige cyclus van middelbare studiën.

Men overweegt namelijk naast de bestaande afdeling een afdeling Latijn-

tion latin-sciences et une section latin-langues vivantes.

Il importe que les jeunes gens ne pâtissent pas de ces expériences au point de vue de leurs droits à poursuivre leurs études dans une école supérieure. C'est pourquoi le Gouvernement a fait preuve de sagesse en assurant les élèves, soumis à ces essais, contre le risque de se voir refuser l'homologation de leurs certificats de fin d'études. Il envisage, en conséquence, de les admettre aux examens prévus à l'article 5 de la loi du 10 avril 1890 et du 3 juillet 1891, sur la collation des grades académiques, s'ils ont, pendant six années au moins, suivi avec fruit un cours complet d'études moyennes du degré supérieur.

Par un amendement récent, le Gouvernement, prévoyant une remise assez longue de l'institution d'un examen de maturité, susceptible de régler définitivement la question de l'admission des jeunes gens aux études supérieures, propose de modifier le régime actuel de l'homologation des certificats d'études moyennes.

Comme les élèves sont, au début de leurs études moyennes, dans l'incapacité de choisir définitivement la section qu'ils fréquenteront dans les établissements d'enseignement moyen, il faut leur permettre de passer d'une section à l'autre dans les trois classes inférieures, si leurs goûts ou leurs aptitudes requièrent pareille permutation.

Seulement, s'ils veulent obtenir l'homologation de leur certificat de fin d'études moyennes, ils devront définitivement fixer leur choix à l'entrée en troisième et poursuivre leurs études dans la même section au cours des trois années du degré supérieur, c'est-à-dire en troisième, en deuxième et en première.

wetenschappen en een afdeling Latijnlevende talen in te richten.

Het is van belang dat de jongelieden niet lijden onder deze proefnemingen, wat betreft hun rechten om hun studiën aan een hogere school voort te zetten. Daarom heeft de Regering blijk gegeven van wijsheid door de leerlingen, welke aan die proefnemingen onderworpen worden, te verzekeren tegen het risico dat hun de homologatie van een getuigschrift van voleindigde studiën zou geweigerd worden. Zij neemt zich bijgevolg voor hen toe te laten tot de examens voorzien bij art. 5 van de wet van 10 April 1890 en van 3 Juli 1891 betreffende de toekenning van de academische graden, indien zij, gedurende minstens zes jaar, met vrucht een volledige cursus van middelbare studiën van de hogere graad gevolgd hebben.

Bij een onlangs ingediend amendement, stelt de Regering voor, voorziende dat de instelling van een maturiteits-examen dat het mogelijk zou maken het vraagstuk van de toelating der jongelieden tot de hogere studiën definitief te regelen, nog tamelijk lang kan aanslepen, het huidig stelsel van de homologatie der getuigschriften van middelbare studiën te wijzigen.

Daar de leerlingen bij het begin van hun middelbare studiën nog niet in staat zijn definitief de afdeling te kiezen die zij in de inrichtingen van middelbaar onderwijs zullen volgen, moet men hun toelaten van de ene afdeling naar de andere over te gaan in de drie lagere klassen, indien hun neiging of hun aanleg een dergelijke wijziging vereisen.

Evenwel, indien zij de homologatie van hun getuigschrift van voleindigde middelbare studiën willen bekomen, zullen zij hun keuze definitief moeten vaststellen wanneer zij in de derde gaan en hun studiën in dezelfde afdeling voortzetten tijdens de drie jaren van de hogere graad, d.w.z. in de derde, de tweede en de eerste.

Il va sans dire qu'en changeant de section, ils seront astreints à un examen d'entrée pour les branches qui n'étaient pas enseignées, ou dont le programme était moins étendu, dans la section qu'ils délaissent.

La Commission a marqué son accord unanime au sujet des deux propositions du Gouvernement.

III.

Détermination du nombre des inspecteurs de l'Enseignement moyen.

La loi organique de l'enseignement moyen, donné aux frais de l'Etat, date de 1850, et, malgré certaines mises au point, elle n'est, sous bien des rapports, plus adaptée aux nécessités actuelles.

C'est ainsi que le nombre des inspecteurs, augmenté et fixé à quatre depuis 1881, est insuffisant pour assurer le contrôle des cours faits dans les athénées et les écoles moyennes.

Dans son exposé des motifs, le Gouvernement souligne la progression de la population scolaire qui, dans les athénées, a quintuplé depuis 1881 et, dans les écoles moyennes, est douze fois plus importante qu'en 1850.

Il aurait pu ajouter d'autres raisons, qui militent en faveur de l'accroissement du nombre des inspecteurs de l'enseignement moyen. C'est que les cours se sont multipliés et spécialisés au point que les professeurs reçoivent une formation spéciale pour chaque branche et que les inspecteurs doivent nécessairement appartenir à la même spécialité.

L'inspecteur des mathématiques n'est plus qualifié pour inspecter les cours de commerce et de sciences naturelles; celui de grec et de latin n'a plus l'autorité voulue pour contrôler les cours d'histoire et de géographie, voire ceux de français; il faut des inspecteurs nouveaux pour l'alle-

Het spreekt vanzelf dat, door van afdeling te veranderen, zij verplicht zullen zijn een ingangsexamen af te leggen over de vakken die niet onderwezen werden, of waarvan het programma minder uitgebreid was in de afdeling die zij verlaten.

De Commissie heeft zich eenparig akkoord verklaart nopens die beide voorstellen van de Regering.

III.

Vaststelling van het aantal inspecteurs bij het middelbaar onderwijs.

De wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, dat op Rijkskosten verstrekt wordt, dagtekent van 1850; in weerwil van sommige verbeteringen, voldoet ze in velerlei opzicht niet meer aan de tegenwoordige eisen.

Aldus is het aantal inspecteurs, dat verhoogd werd tot 4 sedert 1881, ontoereikend voor de controle op de leergangen in de athenea en middelbare scholen.

In haar memorie van toelichting, wijst de Regering op de toeneming van de schoolbevolking, die in de athenea sedert 1881 vervijfdubbeld is en in de middelbare scholen twaalf maal zoo talrijk is als in 1850.

Zij had er nog andere redenen kunnen aan toevoegen, die pleiten voor verhoging van het aantal inspecteurs bij het middelbaar onderwijs. De leergangen zijn namelijk zo talrijk en gespecialiseerd geworden, dat de leraars een bijzondere opleiding ontvangen voor elk vak en dat de inspecteurs noodzakelijkerwijs tot hetzelfde vak moeten behoren.

De inspecteur voor de wiskunde is niet meer bevoegd om de leergangen in handels- en natuurlijke wetenschappen te inspecteren; de inspecteur voor Grieks en Latijn bezit niet het nodige gezag om de lessen in de geschiedenis en aardrijkskunde, zelfs de Franse lessen te controleren; er moeten nieu-

mand, l'anglais et le néerlandais. Il importe que l'inspecteur scit à même d'apprécier l'activité du maître soumis à son jugement, c'est-à-dire qu'il ait reçu la même préparation particulière et soit au moins son égal, s'il ne s'impose pas par une supériorité marquée.

Le Gouvernement a, depuis longtemps, reconnu la nécessité de réformer cet état de choses. Il s'est efforcé d'améliorer la situation en usant d'un moyen détourné, c'est-à-dire en nommant un grand nombre d'inspecteurs dans l'enseignement normal, où la loi ne prévoit pas de limitation, et en les chargeant d'une mission d'inspection dans l'enseignement moyen, mission qui constitue, en général, leur activité exclusive.

Il convient de renoncer à ce subterfuge et d'autoriser le Gouvernement à nommer le nombre d'inspecteurs que requiert le bon fonctionnement de l'enseignement moyen.

La Commission sénatoriale de l'instruction publique émet, à cet égard, un avis favorable. Elle se permet de demander subsidiairement que les inspecteurs des langues vivantes ne soient plus chargés de contrôler à la fois l'enseignement en allemand, en anglais et en néerlandais, mais que l'on ne confie à chacun d'eux que l'inspection de deux langues, voire d'une seule langue, qu'il possède parfaitement.

IV.

Annexion de sections gardiennes aux établissements d'Enseignement moyen de l'Etat.

Dans beaucoup de régions du pays, les parents, dit le Gouvernement dans son exposé des motifs, ne disposent pas d'un enseignement officiel pour y envoyer leurs enfants en bas âge.

we inspecteurs komen voor Duits, Engels en Nederlands. Het is aangegeven dat de inspecteur in staat zij de bedrijvigheid van de onder zijn beoordeling vallende leraars te waarderen, d.w.z. dat hij dezelfde bijzondere voorbereiding heeft gekregen en ten minste zijns gelijke, zo niet zijn meerdere is.

De Regering heeft reeds sedert lang de noodzakelijkheid van een hervorming op dat gebied erkend. Zij heeft getracht de toestand te verbeteren langs een omweg, namelijk door een groot aantal inspecteurs te benoemen bij het normaal onderwijs, waar de wet geen grenzen stelt, en door hen te belasten met de inspectie bij het middelbaar onderwijs, wat in de regel, hun enige bezigheid is.

Het past van die uitvlucht af te zien en de Regering te machtigen om zoveel inspecteurs te benoemen als vereist zijn voor de goede werking van het middelbaar onderwijs.

De Senaatscommissie voor openbaar onderwijs heeft daaromtrent een gunstig advies uitgebracht. Zij veroorlooft zich bovendien nog te vragen, dat de inspecteurs voor de levende talen niet langer meer belast zouden zijn met de gelijktijdige controle van het onderwijs in het Duits, Engels en Nederlands, maar dat zij elk nog slechts twee talen zouden te inspecteren hebben, ja zelfs slechts één taal, die zij volmaakt beheersen.

IV.

Toevoeging van bewaarschoolafdelingen aan Rijksmiddelbare onderwijsinrichtingen.

In vele streken van het land, zo zegt de Regering in haar memorie van toelichting, beschikken de ouders over geen officieel onderwijs waar zij hun nog heel jonge kinderen kunnen naar toezenden.

Il estime qu'il serait utile de créer des sections gardiennes, organisées d'après les conceptions pédagogiques modernes, auprès des athénées et des écoles moyennes, où l'Etat a déjà institué des sections préparatoires.

Cette proposition a soulevé des objections de la part de plusieurs membres.

Certains commissaires auraient désiré connaître ces nombreuses localités, où existe la carence, dont se plaignent les parents. Il n'a pas été possible au rapporteur d'obtenir des précisions à cet égard.

On a fait remarquer que si les trois premiers articles se rapportaient absolument aux lois organiques de l'enseignement supérieur et de l'enseignement moyen, l'article 4 ne rentrait pas dans le cadre des réformes envisagées, puisqu'il a trait à l'enseignement primaire. A cela, un membre a rétorqué que l'enseignement forme un tout et que le dernier article pouvait parfaitement être pris en considération avec les autres.

La disjonction ayant été demandée par plusieurs membres, M. le Président fit procéder au vote; il y eut huit voix pour et huit voix contre l'adoption de cette proposition, qui fut donc rejetée.

Se basant sur la loi de 1884, régissant l'enseignement primaire, un membre contesta l'admissibilité de l'article en question. A la demande d'un autre membre, l'adoption de l'article fut mise aux voix et rejetée par huit voix contre huit.

L'ensemble du projet amendé par la Commission a été adopté à l'unanimité.

Le rapport a été adopté par les membres présents, sauf un.

Le Rapporteur,
A. BERTRANG.

Le Président,
P. LIBOIS.

Zij acht het nuttig, dat er bij de athenea en middelbare scholen, waar de Staat reeds tal van voorbereidende afdelingen heeft gesticht, bewaarschoolafdelingen in te richten volgens de moderne paedagogische opvattingen.

Dit voorstel heeft aanleiding gegeven tot bezwaren vanwege meerdere leden.

Zekere Commissieleden wenschten die talrijke localiteiten te kennen waar zich dit gemis, waarover de ouders klagen, voordoet. Het is de verslaggever niet mogelijk geweest nadere inlichtingen in dit verband te bekomen.

Men heeft doen opmerken dat indien de eerste drie artikelen beslist betrekking hebben op de wetten tot regeling van het hoger en van het middelbaar onderwijs, artikel 4 niet thuis hoorde in het kader van de voorgenomen hervormingen, vermits het betrekking heeft op het lager onderwijs. Hierop heeft een lid geantwoord dat het onderwijs een geheel vormt en dat het laatste artikel wel degelijk kon in overweging genomen worden met de andere.

Daar de splitsing aangevraagd werd door verschillende leden, deed de voorzitter tot de stemming overgaan; er waren 8 stemmen voor en 8 stemmen tegen de aanneming van dit voorstel, dat dus verworpen werd.

Op grond van de wet van 1884 tot regeling van het lager onderwijs, betwistte een lid de aanvaardbaarheid van het betrokkene artikel. Op vraag van een ander lid, werd de aanvaarding van het artikel ter stemming gelegd en met 8 tegen 8 stemmen verworpen.

Het door de Commissie geamendeerd ontwerp werd in zijn geheel eenparig aangenomen.

Het verslag werd door de aanwezige leden, behoudens een, aangenomen.

De Verslaggever,
A. BERTRANG.

De Voorzitter,
P. LIBOIS.

Projet de loi modifiant les lois organiques de l'enseignement supérieur et de l'enseignement moyen.

ARTICLE PREMIER.

La loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891 sur la collation des grades, académiques et le programme des examens universitaires, modifiée par les lois des 14 juin et 14 juillet 1930, est complétée par les deux dispositions suivantes :

« *Article 12bis.* — Des dispenses d'interrogation sur certaines matières des épreuves préparatoires visées aux articles 10 et 12, peuvent être accordées, sur avis conforme du Conseil de Perfectionnement de l'Enseignement moyen, aux récipiendaires qui sont porteurs de certificats ou diplômes belges permettant d'inférer qu'ils ont reçu avec fruit, sur ces matières, un enseignement équivalant à celui qu'ils auraient reçu par la fréquentation fructueuse d'un cours complet d'humanités. Ces dispenses seront déterminées par arrêté royal. »

« *Article 12ter.* — Des équivalences pourront être accordées par arrêté royal aux porteurs de certificats constatant qu'ils ont subi à l'étranger une épreuve analogue à celles qui sont prévues par les articles 10 et 12 de la présente loi, pour autant que les étudiants belges bénéficient de la réciprocité dans les pays d'où émanent ces certificats. »

Wetsontwerp houdende wijziging van de wetten tot regeling van het hoger en van het middelbaar onderwijs.

EERSTE ARTIKEL.

De wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 op het toekennen van de academische graden en het programma der universitaire examens, gewijzigd bij de wetten van 14 Juni en van 14 Juli 1930, wordt aangevuld met de volgende twee bepalingen :

« *Artikel 12bis.* — Vrijstelling van de ondervraging over zekere vakken van de in de artikelen 10 en 12 bedoelde voorbereidende proeven kan, op eensluidend advies van de Verbeteringsraad voor het Middelbaar Onderwijs, verleend worden aan de examinandici die houder zijn van Belgische getuigschriften of diploma's waaruit kan worden afgeleid dat ze in deze vakken een degelijk onderricht ontvangen hebben, dat in waarde gelijk is aan het onderwijs dat zij zouden genoten hebben indien zij met vrucht een volledige humanioracursus hadden gevolgd. Deze vrijstelling zal bij koninklijk besluit worden vastgesteld. »

« *Artikel 12ter.* — Gelijkwaardigheid van getuigschrift of diploma kan bij koninklijk besluit toegestaan worden aan de houders van getuigschriften waaruit blijkt dat zij in het buitenland een examen hebben afgelegd van dezelfde aard als de proeven voorzien in de artikelen 10 en 12 van deze wet, voor zover aan de Belgische studenten hetzelfde voordeel wordt toegekend in de landen waar die getuigschriften zijn afgeleverd. »

**Amendements
présentés par la Commission.**

**Amendementen
door de Commissie voorgesteld.**

Ajouter à la suite de « article 12ter »
l'alinéa suivant :

« Les jeunes gens qui ont suivi un
cycle de six années d'humanités an-
ciennes ou modernes, c'est-à-dire de-
puis la sixième jusqu'en première,

Na « artikel 12ter », de volgende
alinea toe te voegen :

« De jongelieden die een cyclus van
zes jaren oude of moderne humaniora-
studiën, d.w.z. van de zesde tot in de
eerste, gevolgd hebben, doch die van

ART. 2.

Les élèves qui se sont soumis aux expériences pédagogiques organisées dans certains établissements d'enseignement moyen du degré supérieur sur avis conforme du Conseil de Perfectionnement de l'Enseignement moyen, seront admis aux examens prévus à l'article 5 de la loi précitée du 10 avril 1890-3 juillet 1891, s'ils ont, pendant six années au moins suivi avec fruit un cours complet d'études moyennes du degré supérieur.

ART. 2bis.

« L'article 5 de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891 sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, tel qu'il a été modifié par les lois des 14 juin et 14 juillet 1930, est remplacé par la disposition suivante :

« Article 5. — Nul n'est admis à l'examen de candidat en philosophie et lettres, de candidat en sciences pour

ART. 2.

De leerlingen die zich onderworpen hebben aan de paedagogische proefnemingen die in zekere instellingen voor middelbaar onderwijs van de hogere graad worden gedaan, zullen, op eensluidend advies van de Verbeteringsraad voor het Middelbaar Onderwijs, toegelaten worden tot de examens voorzien bij artikel 5 van voormelde wet van 10 April 1890-3 Juli 1891, zo zij gedurende ten minste zes jaar met vrucht een volledige cursus van middelbare studiën van de hogere graad gevolgd hebben.

ART. 2bis.

« Artikel 5 van de wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 op het toekennen der academische graden en het programma der universitaire examens, zoals het gewijzigd werd bij de wetten van 14 Juni en 14 Juli 1930, wordt vervangen door de volgende bepalingen :

« Artikel 5. — Niemand wordt toegelaten tot het examen van candidaat in de letteren en wijsbegeerte, van

**Amendements
présentés par la Commission.**

mais qui ont changé de seconde langue au cours de leurs études, peuvent, sur avis conforme du Conseil de Perfectionnement de l'Enseignement moyen, être exemptés de subir devant le jury d'homologation l'examen portant sur toutes les branches obligatoires pour l'obtention du certificat de fin d'études moyennes leur donnant accès à telles ou telles études supérieures, mais subiront, devant le jury d'homologation, en vue de l'obtention du certificat de fin d'études moyennes, un examen portant uniquement sur la seconde langue. »

A l'article 2bis, remplacer l'alinéa « article 5 » par ce qui suit :

« Article 5. — Nul n'est admis à l'examen de candidat en philosophie et lettres, s'il ne justifie, par certificat,

**Amendementen
door de Commissie voorgesteld.**

tweede taal veranderd hebben in de loop van hun studiën, kunnen, op eensluidend advies van de Verbeteringsraad voor het Middelbaar Onderwijs, er van vrijgesteld worden voor de homologatiecommissie het examen af te leggen lopende over al de verplichte vakken voor het bekomen van een getuigschrift van voleindigde middelbare studiën dat hun toegang verleent tot bepaalde hogere studiën, maar dienen voor de homologatiecommissie, met het oog op het bekomen van een getuigschrift van voleindigde middelbare studiën, een examen af te leggen dat enkel loopt over de tweede taal. »

In artikel 2bis, de alinea « artikel 5 » te vervangen door hetgeen volgt :

« Artikel 5. — Niemand wordt toegelaten tot het examen van candidaat in de wijsbegeerte en letteren, indien

les groupes des sciences chimiques, des sciences géologiques et minéralogiques, des sciences biologiques, des sciences géographiques de la médecine vétérinaire et de la pharmacie ou de candidat en sciences naturelles et médicales, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes, comprenant les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités; à l'examen de candidat en sciences pour le groupe des sciences physiques ou mathématiques, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes, comprenant les classes de troisième, seconde et de première scientifique d'un cours d'études professionnelles ou bien les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités, plus le cours de mathématiques de la première scientifique; à l'examen de candidat ingénieur agronome, s'il ne justifie par certificat qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes comprenant les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités ou les classes de troisième, seconde et première scientifique d'un cours d'études professionnelles.

Ce certificat devra constater, en outre, que l'élève est jugé apte à suivre avec fruit les cours d'enseignement supérieur. »

candidaat in de wetenschappen voor de groepen der scheikundige wetenschappen, der aardkundige en delfstofkundige wetenschappen, der biologische wetenschappen, der aardrijkskundige wetenschappen, der veeartsnijkunde en der artsenijbereidkunde, of van candidaat in de natuur- en geneeskundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën heeft gevolgd, met inbegrip van de derde, de tweede en de rhetorica van een humanioracursus; tot het examen van candidaat in de wetenschappen, voor de groep der wis- of natuurkundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën gevolgd heeft, met inbegrip van de derde, de tweede en de eerste wetenschappelijke van een cursus van vakstudiën ofwel de derde, de tweede en de rhetorica van een humanioracursus, met toevoeging van de leergang in de wiskunde der eerste wetenschappelijke; tot het examen van candidaat landbouwkundig ingenieur, indien hij geen getuigschrift voorlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën gevolgd heeft met inbegrip van de derde, de tweede en de rhetorica van een humanioracursus of de derde, de tweede en de eerste wetenschappelijke van een cursus van vakstudiën.

Dit getuigschrift moet bovendien vaststellen dat de leerling bekwaam wordt geacht om met vrucht de lessen van het hoger onderwijs te volgen. »

**Amendements
présentés par la Commission.**

qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes, comprenant les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités gréco-latines; à l'examen de candidat en sciences pour les groupes des sciences chimiques, des sciences géologiques et minéralogiques, des sciences biologiques, des sciences géographiques, de la médecine vétérinaire et de la pharmacie ou de candidat en sciences naturelles et médicales, s'il ne justifie, par certificat, qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes, comprenant les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités gréco-latines ou latines; à l'examen de candidat en sciences pour le groupe des sciences physiques ou mathématiques, s'il ne justifie, par certificat, qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes comprenant les classes de troisième, seconde et première d'un cours d'humanités latines ou modernes scientifiques ou bien les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités gréco-latines, plus le cours de mathématiques de la première scientifique; à l'examen de candidat ingénieur agronome, s'il ne justifie, par certificat, qu'il a suivi avec fruit un cycle de six années d'études moyennes comprenant les classes de troisième, seconde et rhétorique d'un cours d'humanités gréco-latines ou latines, ou les classes de troisième, seconde et première d'un cours d'humanités modernes scientifiques.

Ce certificat devra constater en outre, que l'élève est jugé apte à suivre avec fruit les cours d'enseignement supérieur. »

**Amendementen
door de Commissie voorgesteld.**

hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën gevolgd heeft met inbegrip van de derde, de tweede en de rhetorica van een Grieks-Latijnse humanioracursus; tot het examen van candidaat in de wetenschappen voor de groepen der scheikundige wetenschappen, der aardkundige en delfstofkundige wetenschappen, der biologische wetenschappen, der aardrijkskundige wetenschappen, der veeartsenijkunde en der artsenijsbereidkunde of van candidaat in de natuur- en geneeskundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën heeft gevolgd, met inbegrip van de derde, de tweede en de rhetorica van een Grieks-Latijnse of Latijnse humanioracursus; tot het examen van candidaat in de wetenschappen voor de groep der natuurkundige of wiskundige wetenschappen, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën gevolgd heeft, met inbegrip van de derde, de tweede en de eerste van een Latijnse of modern-wetenschappelijke humanioracursus ofwel de derde, de tweede en de rethorica van een Grieks-Latijnse humanioracursus, en daarenboven de cursūs van wiskunde van de eerste wetenschappelijke; tot het examen van candidaat landbouwingenieur, indien hij geen getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat hij met vrucht een cyclus van zes jaren middelbare studiën gevolgd heeft van een Grieks-Latijnse of Latijnse humanioracursus of de derde, de tweede en de eerste van een modern-wetenschappelijke humanioracursus.

Dit getuigschrift moet bovendien vaststellen dat de leerling bekwaam wordt geacht om met vrucht de lessen van het hoger onderwijs te volgen. »

« Article 6. — *Disposition transitoire.*
— La prescription de l'article 2bis portant à six ans le cycle d'études moyennes qui se clôture par la première scientifique n'est pas applicable aux élèves qui ont entamé lesdites études antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente loi.

ART. 3.

L'alinéa premier de l'article 12 de la loi du 15 juin 1881, modifiant l'article 34 de la loi du 1er juin 1850 organique de l'enseignement moyen donné aux frais de l'Etat, est remplacé par la disposition suivante :

« Le nombre des inspecteurs de l'enseignement moyen est fixé par le Roi selon les besoins du service. »

ART. 4.

L'alinéa 2 de l'article 27 de la loi précitée du 1er juin 1850 est remplacé par la disposition ci-après :

« Là où le besoin s'en fera sentir, il pourra être annexé à l'athénée ou à l'école moyenne :

» a) une action préparatoire dans laquelle seront enseignées les matières prévues au plan d'études primaires;

» b) une section gardienne dans laquelle seront enseignées les matières inscrites au programme des écoles gardiennes. »

ART. 5.

Les dispositions de la loi du 10 avril 1890-3 juillet 1891, sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, ainsi que celles de la loi du 1er juin 1850, organique de l'enseignement moyen donné aux frais de l'Etat, et des lois ultérieures qui les ont modifiées, seront coordonnées par le Roi avec celles de la présente loi et publiées au *Moniteur Belge*.

« Artikel 6. — *Overgangsbepaling.* —
De beschikking vervat in artikel 2bis, waarbij de cyclus van middelbare studiën, die eindigt met de eerste wetenschappelijke, op zes jaar wordt gebracht, is niet van toepassing op de leerlingen die bedoelde studiën vóór de inwerkingtreding van deze wet hebben aangevangen.

ART. 3.

Alinea 1 van artikel 12 der wet van 15 Juni 1881, houdende wijziging van artikel 34 der wet van 1 Juni 1850 tot regeling van het op 's Rijks kosten gegeven middelbaar onderwijs, wordt door volgende bepaling vervangen :

« Het aantal inspecteurs van het middelbaar onderwijs wordt door de Koning vastgesteld volgens de noodwendigheden van de dienst. »

ART. 4.

Alinea 2 van artikel 27 van voormelde wet dd. 1 Juni 1850 wordt door onderstaande bepaling vervangen :

« Daar waar het noodzakelijk blijkt, mag aan het athenaeum of aan de middelbare school worden toegevoegd :

» a) een voorbereidende afdeling waar de in het leerplan der lagere school voorziene vakken zullen onderwezen worden;

» b) een bewaarschoolafdeling waar de in het programma der bewaarscholen opgenomen vakken zullen onderwezen worden. »

ART. 5.

De bepalingen van de wet van 10 April 1890-3 Juli 1891 op het toekennen van de academische graden en het programma der universitaire examens, alsmede de bepalingen van de wet van 1 Juni 1850, tot regeling van het op 's Rijks kosten gegeven middelbaar onderwijs en van de latere wetten waarbij ze gewijzigd werden, zullen samen met de bepalingen van onderhavige wet door de Koning geëördineerd worden en in het *Belgisch Staatsblad* worden bekendgemaakt.

**Amendements
présentés par la Commission.**

**Amendementen
door de Commissie voorgesteld.**

Supprimer l'article 4.

Artikel 4 te doen wegvallen.